

L'encuny i el fons de pellofes de Vilafranca del Penedès i dos encunys inèdits

XAVIER JORBA I SERRA

En el present article volem presentar el fons de pellofes de la basílica de Santa Maria de Vilafranca del Penedès, dipositades al museu VINSEUM de la mateixa població. Segons l'obra de Miquel Crusafont (1990, p. 453), hi ha 20 pellofes atribuïdes a la comunitat de preveres de Santa Maria. Pere Giró també en descriu 20 tipus. Segons sembla, aquest últim autor va poder fer l'estudi i la descripció de totes les pellofes que passaren del temple al museu local, de les quals en va donar els dibuixos (Giró, 1948). Giró, a més a més, diu que el Museu de Vilafranca conservava un dels encunys per a la fabricació de pellofes, que corresponia a la Crus. 2303.

Amb l'objectiu de trobar pellofes inèdites de Vilafranca, vàrem anar al VINSEUM. La consulta del fons de pellofes va ser decepcionant, pel nombre de pellofes allí dipositades. Només vàrem trobar 28 pellofes, que corresponen a 7 tipus diferents. Per tant, no hi havia els 20 tipus que descriu Giró ni la resta de les pellofes que, segons aquest autor, van passar del temple al museu. Les fitxes del museu indiquen que totes elles van ingressar l'any 1943, però no consta de quina manera es va produir aquest ingrés. No saben si venien de la parròquia o d'una col·lecció particular.¹ A més a més, l'encuny no correspon a la Crus. 2303, sinó a la Crus. 2301 i 2302.

Tot seguit descriurem les pellofes dipositades al VINSEUM:

Crus. 2290. Rectangular. Dos ulls superats de 6. A sota, 1595. Orla angulosa i lineal. **3 peces**. El llistat de peces del VINSEUM les descriu fetes de llautó. Hem comprovat que no eren de llautó, sinó de llauna, com la publicada per Aureo en la

1. Poc temps després d'haver consultat el fons del VINSEUM, vàrem poder consultar l'article realitzat per Pedro López sobre les pellofes del mateix museu. El treball, realitzat el 1991, també confirma l'existència de 28 pellofes de la comunitat de preveres de Vilafranca del Penedès. Ara bé, sembla que l'autor no ho va consultar a Pere Giró, i només descriu l'inventari de peces existent al mateix museu, sense comprovar-ne el tipus de metall.

seva col·lecció Balsach núm. 6066. És una peça inèdita respecte del catàleg d'en Crusafont.

Crus. 2296. Incusa de llautó. M coronada al centre. Orla angulosa i de punts. **3 peces**. El llistat del VINSEUM les data del primer quart del segle XVIII.

Crus. 2300. Incusa de llauna. 4 sobre dos ulls. A sota, 1742. Orla lobulada i de punts. **2 peces**.

Crus. 2302. Incusa de llauna. Vuitavada. Dos ulls superats de 1742. A sota, 12. Orla lobulada i de punts. **1 peça**. El llistat del VINSEUM la classifica com la Crus. 2301.

Crus. 2304. Incusa de llautó. Dos ulls. A sobre, 4. A sota, ornament. Orla lobulada i de punts. **1 peça**. El llistat del VINSEUM la considera de l'últim quart del segle XVIII.

Crus. 2307. Incusa de llauna. Ovalada. Dos ulls superats de 3. A sota, 1800. Orla lobulada i lineal. **7 peces**. El llistat del VINSEUM les considera del primer quart del segle XIX, tot i que porten la data 1800, i les classifica de llautó.

Crus. 2308. Incusa de llauna. Cairó. Dos ulls superats de 8. A sota, 1800. Orla lobulada de punts. **11 peces**.

El museu VINSEUM té en el seu fons un encuny per fabricar pellofes, registrat amb el número 14564. L'encuny correspon a les pellofes Crus. 2301 i 2302. És una barra de ferro fos i forjat; en un dels extrems de la barra, que és de secció octogonal, hi ha gravat el dibuix d'una pellofa amb valor 12 i els ulls que representen santa Llúcia. A sobre, la data 1740. Al voltant hi ha gravada una orla lobulada i de punts. L'extrem oposat està aixafat pels cops donats a l'hora d'encunyar les peces. La peça mesura 12,5 cm de llargada per 2,5 cm de diàmetre.

Inèdita

Crus. 2296

Crus. 2300

Crus. 2302

Crus. 2304

Crus. 2307

Crus. 2308

El museu també té una enclusa de ferro fos, cilíndrica, amb les cares dels extrems planes, amb una mida de 4,7 cm de llargada per 3,5 cm de diàmetre. La peça, segons el museu, pertany a la primera meitat del segle XVIII.

El fons del museu té 4 pellofes corresponents a la població de Verdú. Les peces corresponen a la Crus. 2224, amb 2 peces, i a la Crus. 2226, també amb 2 peces.

ENCUNYS INÈDITS

A continuació presentem dos encunys inèdits per fabricar pellofes, existents en dues col·leccions particulars catalanes. A dia d'avui desconeixem a quines dues comunitats de preveres catalanes podrien correspondre, tot i que el primer estava en mans d'una família gironina i el segon, en mans d'una família de Palamós.

L'encuny té una mida de 5,6 cm de llargada per 1,6 cm d'amplada. És una barra de ferro fos i forjat, i en un dels extrems de la barra, que és de secció circular, hi ha gravat el dibuix d'una pellofa que representa les claus de sant Pere. En un lateral hi ha la lletra S majúscula acompanyada de T minúscula, i a l'altre lateral, la lletra P majúscula acompanyada de A minúscula. A quina comunitat de preveres podria correspondre? Podríem dir que pertany a una comunitat relacionada amb

el seu patró, sant Pere, per les claus pròpies d'aquest sant, que són presents en moltes comunitats de preveres de Catalunya. Recordem que en el català de l'etapa moderna era normal posar _ sota de la lletra per designar *n*. Però també cal dir que en moltes comunitats les pellofes porten inicials que no fan cap referència al patró, sinó a diferents oficis religiosos que se celebraven, o podien al·ludir al creador del benefici eclesiàstic. És força difícil d'atribuir l'origen, sobretot si no apareix alguna pellofa en alguna de les bosses conservades en algun arxiu, o algun dibuix en algun dels llibres que formaven l'arxiu documental de les diferents comunitats de preveres catalanes.

El segon encuny presenta les mateixes dificultats d'identificació.

L'encuny fa una mida de 8 cm de llargada per 1,5 cm d'amplada. També és una barra de ferro fos i forjat, i en un dels extrems de la barra, que és de secció circular, hi ha gravat el dibuix d'una pellofa que representa una torre fortificada envoltada de tres lletres. A sota, la lletra L, i als laterals, les lletres C i A.

BIBLIOGRAFIA

- CRUSAFONT I SABATER, Miquel. *La moneda catalana local. Segles XIII-XVIII*. Barcelona: Diputació de Barcelona, 1990.
- GIRÓ, Pere. «De numismática local». *Acción Católica* (Vilafranca del Penedès, 1948).
- LÓPEZ SÁNCHEZ, Pedro. «Les pellofes del Museu de Vilafranca». *Olerdulae* (gener-desembre 1991), p. 43-54.